

Damian JARNICKI

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Wydział Nauk Społecznych

Instytut Nauk o Bezpieczeństwie

damian.jarnicki@uph.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-1573-6200>

<https://doi.org/10.34739/dsd.2022.02.03>

B(R)ICS WOBEC INWAZJI ROSJI NA UKRAINĘ

ABSTRAKT: Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie poszerzenia perspektywy jednego z głównych wyzwań bezpieczeństwa globalnego, którym jest inwazja Rosji na Ukrainę, rozumiana jako akt rewizjonistyczny współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa, jak również przedmiot relatywizacji dyskursu o kształcie współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa. Aktywnym podmiotem tego dyskursu jest tzw. BRICS, z Rosją-agresorem w swoich szeregach. Jako cel wybrano zrekonstruowanie i zaprezentowanie ogólnego wydźwięku postawy BRICS jako reprezentanta Globalnego Południa oraz wyjaśnienie strategicznych determinantów perspektywy Brazylii, Indii, Chin oraz Republiki Południowej Afryki wobec arbitralnego rewizjonizmu Rosji na Ukrainie. Na podstawie tego podjęto następnie próbę ekstrapolacji wpływu tej wojny na perspektywy funkcjonowania BRICS w jej kampanii na rzecz przebudowy mechanizmów globalnego bezpieczeństwa.

SŁOWA KLUCZOWE: BRICS, inwazja Rosji na Ukrainę, geopolityka, globalne zarządzanie, globalne południe

B(R)ICS AGAINST RUSSIA'S INVASION OF UKRAINE

ABSTRACT: This article addresses the issue of broadening the perspective of one of the main challenges of global security, which is Russia's invasion of Ukraine, understood as a revisionist act of the contemporary global security architecture, as well as the subject of relativizing the discourse on the shape of the contemporary global security architecture. The active subject of this discourse is the so-called BRICS, with an aggressor – Russia – in its ranks. The aim was to reconstruct and present the general overtones of the BRICS attitude as a representative of the Global South and to explain the strategic determinants of the perspectives of Brazil, India, China and South Africa in the face of Russia's arbitrary revisionism in Ukraine. On this basis, an attempt was then made to extrapolate the impact of this war on the prospects of the BRICS functioning in its campaign for the reconstruction of global security mechanisms.

KEYWORDS: BRICS, Russian invasion on Ukraine, geopolitics, global governance, Global South

WPROWADZENIE

Stale poszerzająca się pod wpływem ewolucji relacji międzynarodowych teoria (sojuszniczego) zbliżania ośrodków siły, zawsze wychodzi od węzłowych mechanizmów powstawania takich sojuszniczych interakcji, składowych ich funkcjonowania (efektywności i spójności), jak również kresu taktyczno-strategicznego tego typu współpracy. Zasadniczo na każdym etapie można mówić o niechęci do tzw. niekorzystnego „sojuszniczego uwikłania” (*allied entanglement*),

mogącego skutkować przeważnie sojuszniczym porzuceniem (*allied abandonment*)¹. Ważnym determinantem dynamiki i kierunku tego procesu jest często niejednoznaczność i płynność ról oraz multiperspektyw względem przenikających się problemów globalnego bezpieczeństwa, przed jakimi stawiane są główne ośrodki siły w konkretnych konfiguracjach kooperacji². Dlatego swoją newralgiczną, nie zawsze docenianą dotąd, rolę we współczesnych przepływach w światowym układzie sił od pewnego czasu pełni „miękkie równoważenie” / „miękkie bilansowanie” (*soft balancing*). Jest ono obserwowane jako niewiążące oficjalnie sojuszniczo-formalnie, lecz pragmatycznie i utylitarnie funkcjonujące formy współpracy między ośrodkami siły, nadające swoisty *handicap* wzajemnego wzmocnienia wpływu w środowisku międzynarodowym³.

Wydaje się, że taka sytuacja dotyczy obecnie akronimu i geopolitycznego konstruktu – jakim jest BRICS. W związku z wizją strategiczną i destrukcyjnymi działaniami militarnymi jednego z jego współtwórców – Rosji (R), jak również w związku z podzieleniem wielu imperatywów kremlowskiej wizji reorganizacji strategicznej światowych mechanizmów władzy, a finalnie, zważywszy na stosunek do Rosji, w obliczu kolejnego przesilenia geopolitycznego przez nią wywołanego, powinna być dostatecznie naświetlona i rozumiana.

Tym samym celem niniejszego opracowania jest właściwa diagnoza, opis, wyjaśnienie, jak również przewidywanie możliwych torów ewolucji postaw państw platformy BRICS wobec eskalacji działań jej członka – Rosji, przodującej w eskalującej i brutalizującej rewizjonizm we współczesnej globalnej architekturze bezpieczeństwa działalności.

Przyjmując za przedmiot niniejszego artykułu postawę strategiczną nieformalnej platformy geopolitycznej państw BRICS wobec inwazji Rosji na Ukrainę, rozumianą jako stanowisko wobec samej Rosji jako członka BRICS, w kontekście również *stricte* specyfiki i skali prowadzonych przez Rosję działań, głównym problemem badawczym określono: jakie stanowisko państw BRICS wobec inwazji wynika z działań kolektywnych BRICS?

Ogólny problem badawczy wsparto problemami szczegółowymi, tj.:

- jak uwarunkowania globalne i specyfika struktury funkcjonowania BRICS wpłynęła na wypracowanie określonego stanowiska przez BRICS wobec inwazji?;
- z czego mogą wynikać ewentualne różnice w postrzeganiu tej wojny przez BRICS (w jej łonie), w odróżnieniu od innych blokowych perspektyw geopolitycznych?;
- jak znaczenie Rosji dla BRICS determinowało stanowisko wobec wywołania przez nią wojny na Ukrainie?;
- co postawa BRICS wobec agresywnej i opresyjnej wojny jej członka mówi o jej strategicznych intencjach i jak wpłynie to na możliwości ich osiągnięcia?

¹ Vide A. Dybczyński, *Teoria i praktyka sojuszy międzynarodowych*, [w:] K. Kącka (red.), *Stosunki międzynarodowe. Wokół zagadnień teoretycznych*, Toruń 2014, s. 69-111.

² Vide R. Kupiecki, A. Dybczyński, *Partner, systemowy rywal czy przeciwnik? Dziesięć uwag o polityce NATO wobec Chin*, „Rocznik Strategiczny” 2021/2022, s. 484-496.

³ Vide Z. Han, M. Papa, *Brazilian Alliance perspectives: towards a BRICS development-security Alliance?*, „Third World Quarterly” 2022, 43:5, pp. 1115-1136.

Wobec powyższego szkicu metodologicznego przyjęto synkretyczną hipotezę, w myśl której wyrażono przypuszczenie, że zachowawcze, niepotępiające stanowisko BRICS wobec inwazji jego członka na inne suwerenne państwo wynika z luźnej formuły kooperacji (w której dzieli się raczej sukcesy niż problemy), wzrostu asertywności, jak również z pragmatycznego podejścia do momentu historycznego przesilenia na korzyść, tzw. Globalnego Południa (któremu BRICS strategicznie chcą przewodzić, a które to przywództwo wymaga bezkompromisowości).

W eksploracji tej tematyki, wymagającej zarówno uwzględnienia optyki deterministycznej w zakresie decydowania politycznego, optyki różnicującej intersubiektywność specyfiki działań ośrodków siły, odpowiednich konkretnym kulturom strategicznym, jak również wartości generalizujących działanie w szerszym kontekście systemowym, posiłkowano się metodami:

- analizy i syntezy (pozwalającej m.in. ustalić spektrum ewentualnych wskaźników składających się na postawę wobec wojny);
- dodatkowo indukcji i dedukcji (pozwalających rekontekstualizować postrzeganie wojny partykularnie i grupowo);
- wraz z konieczną metodą porównań (umożliwiająca właściwe zestawienie m.in. percepcji świata zachodniego, ale też wyeksponowanie zróżnicowania „pragmatycznych” stanowisk BRICS).

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ – RELATYWIZM WSTRZĄSU?

Już pobieżne zapoznanie się z agendą wybranego dziennika informacyjnego uzmysławia, że obecnie już 8 miliardom ludzi „przyszło żyć w ciekawych czasach”. Jednak dopiero optyka procesualna (prześledzenie kalendarium oraz dogłębna analityka przedmiotowa) matrycy zależności wymiarów i wydarzeń leżących u podłoża bezpieczeństwa dostarczy pełnego obrazu przyspieszenia turbulencji krajobrazu strategicznego bezpieczeństwa. W krajobrazie tym wspomniane miliardy ludzi wpędzane są w ostry wiraz wskutek narastających strategicznych napięć pomiędzy głównymi graczami geopolitycznymi, od których ludzie ci *de facto* zależą.

Choć można polemizować nad właściwym pomiarem „temperatury konfliktu mocarstwowego”) (*vide*: „zimny” lub „gorący pokój”, „nowa zimna wojna”⁴), zauważając jednocześnie wciąż brak bezpośredniego starcia głównych mocarstw, nie sposób nie łączyć intensywnie proliferujących nastrojów bądź konfrontacji *proxy*, przetasowań w zakresie preferencji dotyczących transformacji modelu rozwojowego. A w związku z tym obserwujemy coraz większe rozdźwięki interpretacyjne wydarzeń i reguł współistnienia, razem stanowiących krajobraz strategicznych przesilen w współczesnej globalnej architekturze bezpieczeństwa.

Niewątpliwym momentem zwrotnym w dyskusji nad globalnym ładem, lecz w pewnym sensie również nieoczekiwanym „casusem relatywizacji” dotychczas (wydaje się) oczywistych

⁴ *Passim* J. Zalewski, K. Najdzik, *Nowa zimna wojna. Konfrontacja i odstraszenie*, Poznań 2022, s. 23-90.

pryncypiów i mechanizmów m.in. bezpieczeństw zbiorowego i kooperatywnego – jest ufron-
talniona i zbrutalizowana od 24 lutego 2022 r. agresja i inwazja Rosji na Ukrainę⁵.

Warto zauważyć, że nie tylko sam akt inwazji na Ukrainę pod osłoną nocy 24 lutego 2022 r., ale również swoista linia pęknięcia dzieląca opinię globalnej społeczności, delimitująca nastroje wobec eskalacji rosyjskiej przez cały 2021 r. i w przededniu pełnoskalowego wybuchu (wcześniej w pewnym sensie także spowszednienie w zakresie podstępności instrumentarium i skutków w wojnie hybrydowej) – świadczą o wzroście (nie)stabilności światowej tektoniki modelu zachodniego. Pojawiają się bowiem nowe „obszary sejsmiczne”, generujące kolejne pęknięcia wzdłuż przestrzeni dotychczasowych form współpracy i rywalizacji. Jednym z nich jest obserwowane przez rosnącą liczbę ekspertów z różnych perspektyw cywilizacyjno-kulturowych – pogłębiające się wyraźne rozdźwięki w recepcji wydarzeń globalnych i przewartościowań prymatu opowiadania o nich – pomiędzy tzw. obozem zachodnim (prezentowanym nierzadko jako bogata Północ), a szeroko identyfikowanym globalnym Południem⁶.

Dyskusja nad kształtem świata zatacza coraz szersze kręgi komunikacji strategicznej i kryzysowej, wśród których należy poszukiwać postulatów coraz większej liczby państw chcących się w tym temacie zauważalnie wypowiedzieć. Dodatkowo można mówić o pewnych tendencjach do „dywersyfikowania” agendy oengetowskiej, która szczególnie z punktu widzenia przynależnych „konsensusowi z San Francisco” mocarstw Rady Bezpieczeństwa ONZ, w obecnym formacie, już jedynie historycznie jest z nim związana. To samo dotyczy się „mocarstw wschodzących” lub „kluczowych graczy regionalnych” wielu „stref zgniotu” – niedostatecznie w ich percepcji rozumianych, wręcz niedostatecznie uwzględnianych⁷.

Z podobnych przyczyn inwazja Rosji na Ukrainę nie wśród wszystkich (niezadko wpływowych filarów bezpieczeństwa zbiorowego) państw powoduje jednakowy odbiór i zrozumienie wielosektorowych systemowych konsekwencji. Przy przełamaniu dotychczasowej „paralaksy strategicznej” postrzegania Rosji i obiektywnie rosnącym zrozumieniu wieloletnich starań i narracji m.in. Polski o konieczność symetrycznego (realistycznego) odnoszenia się do wschodniego sąsiada i konieczności zbiorowego wyperswadowywania mu ambicji neoimperialnych⁸, można założyć, że przy wieloletnim zarządzaniu refleksyjnym wobec dalszych geograficznie od konfliktu (nawet jeśli przebiją się tam informacje o zbrodniach wojennych) części świata, to np. działania USA – odpowiednio wizualizowane jako faktycznie destrukcyjne aktywności na

⁵ Vide Д. Миник, *Вторжение России в Украину: политикостратегический перелом?*, „Russie.Nei.Visions” 2022, № 126, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/d._minic_invasion_russe_ukraine_2022_ru.pdf (10.12.2022).

⁶ R. Subramanaya, *Ukraine war divides Western Alliance from the Global South*, 08.07.2022, <https://asia.nikkei.com/Opinion/Ukraine-war-divides-Western-alliance-from-the-Global-South> (10.12.2022).

⁷ Passim M.J. Mazarr and others, *Research Report. Understanding the Emerging Era of International Competition Through the Eyes of Others. Country Perspectives*, Rand Corporation, Santa Monica, Calif 2022, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2700/RR2726z1/RAND_RR2726z1.pdf (10.12.2022).

⁸ I.P. Piotrkowicz, *Geopolityka. Polska w grze mocarstw. Historia Vitae Magistra. Historia jest nauczycielką życia*, Warszawa 2019, s. 193-213.

całym globie – będą większą ingerencją w międzynarodowy porządek (w ich percepcji) niż „lokalna wojna” nad Dnieprem. Może być ona *de facto* potencjalnie rozumiana jako wojna bratobójcza, wewnętrzny antagonizm, który powinien być załatwiony bez ingerencji zewnętrznej.

BRICS JAKO ANTYHEGEMONICZNY TREND

Akces do przełamania globalnej agendy wyzwań i problemów Zachodu, zgłaszany przez „Południe” i „Wschód”, należy postrzegać jako przejaw szerszych (zablokowanych w percepcji aspirantów, zdominowanych przez supermocarstwowy prymat) zmagania o geopolityczną redystrybucję aktywów strategicznej dominacji⁹.

Rosnące aspiracje i postępujący wzrost asertywności wielu państw tzw. przestrzeni pozazachodniego bloku wynika, jak zauważa się także w euroatlantyckiej literaturze przedmiotu, z faktu, że w obliczu kolejnych aktów realizacji imperialnego planu Władimira Putina (z coraz większą eskalacją pełnoskalowego konfliktu wobec m.in. ukraińskiej ludności i infrastruktury cywilnej), w samym obozie zachodnim, głównie zainteresowanym zapędami Rosji, nie wszystkie postawy i reakcje wobec inwazji są jednoznaczne. Dodatkowo, sam fakt krytyki a nawet potępienia, wielu państwom może wydawać się bezproduktywny i bezcelowy. Z takiego założenia wychodzi się obecnie w Brazylii, RPA, nie mówiąc o asertywnych graczach – świadomych swojego geopolitycznego tonażu Indiach i kolebce strategii – Chinach. Natomiast, nawet jeśli brutalność tej wojny przebijie kolejne wyobrażeniowe ekstremum i konieczne będzie wyrażenie kurtuazyjnego gestu solidaryzmu, nie musi to oznaczać włączenia się we front hamujących potencjalnie agresora sankcji¹⁰.

Dodatkowo, w odróżnieniu od linii podziału zachód–wschód, znanej z lat 1949-1989, kiedy to kością niezgody były ideologia i aksjomaty cywilizacyjne, obecna przebiegunowana oś sporu jest przedstawiana jako „upragmatyczniona” i „użyteczna”. Wiele perspektyw narodowych nie gloryfikuje już oferty i atutów demokracji wraz z „aneksem” kapitalizmu¹¹. Dużo państw jest w stanie eskalować „paradoks obrony globalnego ładu przed jego twórcą”, akceptując pakiet bezhegemonicznych samoregulacji – m.in. zastąpienia jednej „najwyższej instancji” hegemonicznej, „arbitrażami regionalnymi” (co prawda być może przy niezrozumieniu całkowitych konsekwencji) podmienienia względnie egzekwowanej „siły prawa w imieniu społeczności międzynarodowej, przez prawo siły – w interesie beneficjentów redystrybucji światowej potęgi”¹².

Względem pierwszej dekady proaktywnej i w zasadzie nielimitowanej aktywności geopolitycznej amerykańskiego hegemonu, druga dekada i początek kolejnej trzeciego milenium, to – zdaniem Pawła Zyzaka – sekwencja wyzwań serwujących hegemonowi „gwałtowne

⁹ Passim M. Banasik, *Dominacja strategiczna w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego*, Warszawa 2022.

¹⁰ A. Diamantopolou, *The three challenges for the West in the New Cold War*, European Council on Foreign Relations, 20.09.2022, <https://ecfr.eu/article/the-three-challenges-for-the-west-in-the-new-cold-war/> (10.12.2022).

¹¹ M. Guzek, *Świat Zachodu po nieudanym wejściu w erę postindustrialną*, Warszawa 2018, s. 127-145.

¹² K. Wojczal, *Trzecia dekada – świat dziś i za 10 lat*, Zielona Góra 2021, s. 432-445.

przebudzenie”, wobec których reaktywnie uruchamia mniej lub bardziej przygotowane w murach Pentagonu i innych resortów scenariusze i instrumentaria¹³.

Z enigmatycznym systemem kontrakcji wciąż systemowego lidera można mówić w kontekście przebudowy ładu. O konsekwencjach dla swoich wyróżniających się gospodarek, demografii, aspiracji kulturowych – finalnie potencjałów geopolitycznych – chcą w nim decydować systemowi pretendenci, koalicyjnie starający się o włączenie w gremium globalnego zarządzania. Jednym z takich konstruktów geopolitycznych, chcących przełamać impas „losu obserwatora” i beneficjenta „współzależności Bretton-Woods”, jest tzw. BRICS jako porozumienie Brazylii, Chin, Indii, Rosji oraz RPA. Platforma BRIC pojawiła się w inicjalnym formacie w 2009 r. Następnie rozwinęła się, zmieniając format w 2011 r. (BRICS). Wyklarowanie się po drodze faktycznego rdzenia: RIC (Rosja, Indie, Chiny), koreluje ze zmierzchem pełnej proaktywności geopolitycznej USA jako kondycji globalnej bezpieczeństwa, utożsamianej i pamiętanej m.in. w Brasilii, Pretorii/Kapsztadzie, New Delhi, Moskwie i Pekinie – tendencji skorelowanej z zainicjowanym w USA globalnym kryzysem ekonomicznym¹⁴.

Problemy na szczycie jakiegokolwiek hierarchii polityczno-społecznej powodują, że w dalszych szeregach następuje poruszenie, przegrupowanie, a następnie volta z negacją przywództwa. Zazwyczaj integralnie z kontrofertą przywództwa dla reszty układu. Nie inaczej jest w wielkiej polityce i konkurencji geopolitycznej.

Powyższy mechanizm dotyczy szczególnie tzw. plurilateralnych (wielostronnych) instytucji konstytuowanych i prolongujących swoje funkcjonowanie kolejnymi szczytami (*plurilateral summit institutions*, PSIs). To gremia i zgrupowania z osobnymi priorytetami instytucjonalizacyjnymi, misją, wzorcami współpracy, ścisłością integracji i uczestnictwa – czyli *de facto* wizjami założycielskimi. Dostrzegalna koincydencja wizji i spektrum wzajemnego ciężenia, a przede wszystkim – wykorzystywania tego ciężenia do wzajemnego interinstytucjonalnego miękkiego balansowania interesów – występuje, w opinii Johna Kirtona i Mariny Larionovej, pomiędzy: G20, Szanghajską Organizacją Współpracy oraz właśnie omawianą platformą BRICS¹⁵.

Jak zauważa Matthias vom Hau, takie formaty jak BRICS w światowej polityce mogą wykorzystywać w swoim działaniu kilka strategii międzynarodowej projekcji siły¹⁶:

- zdobycia wpływów i legitymizacji kształtowania polityk w newralgicznych instytucjach globalnego zarządzania,
- globalnej eksploracji i wychodzenia naprzeciw zapotrzebowaniu na dywersyfikację bilateralnej współpracy państw,

¹³ Passim P. Zyzak, *Amerykański sen. Gwałtowne przebudzenie. Ameryka 2014-2021 – era wojen hybrydowych, pandemii i Trumpa*, Warszawa 2022.

¹⁴ C. Pennaforte, R. Luigi, *The Re(emergence) of the BRICS and the reorganization of power in contemporary geopolitics*, „Austral: Brazilian Journal of Strategy&International Relations” 2020, nr 8/Dec, s. 85-104.

¹⁵ J. Kirton, M. Larionova, *Contagious convergent cumulative cooperation: the dynamic development of the G20, BRICS and SCO*, „International Politics” 2022, s. 1.

¹⁶ M. vom Hau, *How the BRICS Exert influence in the Global Politics of Development*, 24.10.2017, <https://www.e-ir.info/2017/10/24/how-the-brics-exert-influence-in-the-global-politics-of-development/> (10.12.2022).

- konstytuowania instytucjonalnej legitymizacji przywództwa regionalnego,
- nieformalnego rozbudzenia i mobilizacji aspiracji regionalnych.

Na podstawie opisowej chronologii ewolucji BRICS za Tadeuszem Sporkiem należy wyjaśnić, że BRICS od momentu pojawienia się w dyskursie geopolitycznym, mimo swojego narracyjnego samoograniczenia (gloryfikowania nieużywania siły w sytuacjach kryzysowych, nieadresowania swoich postulatów przeciwko konkretnemu rywalowi, a raczej zjawiskom), było dotknięte samoprzymusem rozwijania aspiracji stosownie do narodowych wskaźników, przewyższających normy potęg. Inicjalny katalog: rekonfiguracja światowego systemu walutowego, strategiczna emancypacja państw rozwijających się w światowych instytucjach walutowych, jak również reforma ONZ, z czasem, coraz bardziej asertywnie ewoluował – z reaktywnej negacji jednobiegunowości w komunikowanie i proaktywną realizację postulatów rekonfiguracji świata na wielobiegunowy. Czyli architekturę krajobrazu strategicznego, która, biorąc pod uwagę minione odslony konfrontacji systemowej, po prawdzie, nie może być zmieniona wyłącznie poprzez dywersyfikację ekonomiczną. Muszą pójść za nią szeroko pojęte strategiczne influencje, wpływy i lewary, a następnie realizowane względem początkowej enigmatyczności, podostrzane komunikaty polityczne, energetyczne, coraz wyraźniej spajające aspirantów zarysowanymi stanowiskami. Czasem są to też sugestywne dezaprobaty wobec umiędzynarodowionych polityczno-militarnych kryzysów w zdestabilizowanym świecie, który, rozlokowany we wszystkich hemisferach świata BRICS, miałby docelowo dążyć do homeostazy¹⁷.

Zestawiając profil BRICS z innymi formatami, świadczącymi o pewnym dążeniu do zabezpieczającej i dywersyfikującej ponadregionalnej integracji – takimi jak chociażby tzw. formatem MIKTA – złożonym z Meksyku, Indonezji, Korei Południowej, Turcji i Australii, jak również odnosząc ją do subplatformy geopolitycznej w łonie BRICS, jaką jest tzw. IBSA – skonstruowanej na podstawie kooperacji Indii, Brazylii i RPA, w celu *stricte* procedowania „Aliansu dla Globalnej Politycznej Ekonomii”¹⁸, należy oddać, że prawdziwą geopolityczną barwność (wielość dostępnych i aktywizowanych instrumentariów oddziaływania), realnie wnoszą (w kontekście celów BRICS) Chiny i Rosja.

Wiele analiz, nie tylko zachodnich (np. analizy kuwejckiego badacza Mohammeda Naruzzamana), przytacza wiele argumentów przemawiających za tym, że BRICS nie jest zagrożeniem dla ładu liberalnego. Badacze wyrażają ten pogląd ze względu na obserwowaną, realnie nie do pogodzenia, wielość kontrwizji czy spektrum różnic kulturowych (w tym kultur strategicznych – wykładni preferencji konkurowania o swoje interesy)¹⁹, których nie można zneutralizować pulą pragmatycznych korzyści. Jak zauważa z kolei Tim Sahay – pochodzący

¹⁷ T. Sporek, *BRICS jako nieformalny blok współpracy*, [w:] T. Sporek, K. Czech (red.), *Państwa grupy BRICS i ich znaczenie we współczesnej gospodarce światowej*, Katowice 2015, s. 13-25.

¹⁸ A. Makalesi, *BRICS, MIKTA, SCO and IBSA: emerging global organizations and group. A paradigm Shift for New World Order*, „Adam Akademi” 2019, nr 9-2, s. 471-490.

¹⁹ M. Naruzzaman, *Why BRICS is No Threat to the Post-war Liberal World Order*, „International Studies” 2020, nr 51(1), s. 63.

z zachodnioindyjskiego Bombaju analityk z Atlantic Council – przy wielu dysonansach wewnątrz strukturalnych kontrzachodniej woltu geopolitycznej BRICS za jej skutecznością w stosunkach międzynarodowych przemawia mimo wszystko to, że świat nie może pozostać obojętny wobec zarówno napięć, jak i zbliżeń pomiędzy jej członkami, np. Chińską Republiką Ludową i Indiami. Dodatkowo, pozostałe kraje BRICS (oraz entuzjaści dołączenia do niego) nie są przy tym zbyt skore – składając Rosję na ołtarzu sprawiedliwości – poświęcać swoich mocarstwowych aspiracji. Wynika to – zdaniem tego badacza – z przekonania, że świata nie stać na antagonizowanie się z rynkami, a tym samym z potencjałem BRICS²⁰.

NA OSTRACYZM – BRICS? GLOBALNE POŁUDNIE W POLISTRATEGII ROSJI

Przy wielu niepewnych bądź ryzykownych założeniach polityki zagranicznej względem innych państw, którymi kierują się aktualni liderzy Rosji, a które weryfikuje m.in. reakcja państw postradzieckich na działania Rosji na Ukrainie (*vide* Uzbekistan czy Kazachstan), przymuszanie do czegokolwiek Chin, Indii czy Brazylii jest strategicznie działaniem dużo trudniejszym dla Zachodu, aniżeli np. uzgodnienia wewnątrznegocjacyjne w łonie NATO czy UE dotyczące zmagania o jednoznaczność postawy wobec inwazji.

Rosja jest świadoma tych strategicznych uwarunkowań, na co wskazuje m.in. obowiązująca od 2016 roku *Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej*. Dlatego „zapewnienie sterowności rozwoju światowego (...) zbiorowego przywództwa wiodących państw świata (...)”, co prawda „uzależnia od centralnej i koordynacyjnej roli ONZ”, ale jednym tchem wspomina w tym kontekście o „intensyfikacji współpracy z partnerami”, którymi jawią się G-20, Szanghajska Organizacja współpracy, jak i – co ważne – rozróżnione w wymienieniu platformy BRICS i RIC – jako zainicjowany na początku XXI wieku fundament kooptacji stronników reorganizacji mechanizmów globalnego zarządzania²¹.

De facto świadomość potencjalnego geopolitycznego *handicapu*, dyskutowanego przez Rosję w swoich partykularnych celach, wpływa na możliwość kreowania swoistych aneksów do tej koncepcji. Jak chociażby opublikowany we wrześniu – zdaniem Martina Kragha mylnie kojarzony jako nowa kompleksowa wykładnia, choć zawierający element priorytetyzacji – rosyjskiego *modus operandi* w sferze polityki zagranicznej – dokument *Rosyjskiej koncepcji humanitarnej polityki za granicą*. Również w nim (jako dokumencie próbującym narracyjnie kreować przyczyny bezkompromisowej konieczności ochrony „rosyjskiego świata”), zacieśnianie

²⁰ T. Sahay, *Non-alignment: The BRIC's New Bargaining Chip*, 2022, <https://geopolitique.eu/en/articles/non-alignment-the-brics-new-bargaining-chip/> (8.12.2022).

²¹ Ambasada FR w Polsce, *Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej 2016*, https://poland.mid.ru/pl_PL/web/Polska_pl (12.12.2022).

więzi z BRICS – jest wymieniane jako wyraz aspiracji „demokratycznego państwa” i środek do upomnienia się o „wielobiegunową sprawiedliwość”²².

Jak przypomina Maciej Saskowski, Rosja w roku 2013 (tuż przed zainicjowaniem pierwszej fali destrukcji w 2014 roku wobec Ukrainy) artykułowała potrzebę rozwinięcia BRICS z „forum dialogu” w pełnowartościowo funkcjonujący „strategiczny mechanizm współpracy”. Pod wpływem tego doszło m.in. do implementacji w bardzo ważnym okresie ostracyzmu i izolacji Rosji na arenie międzynarodowej. To jest, pojawienia się załączków wypełniania treścią odezwy Putina w zakresie instytucjonalizacji tego gremium. W ramach BRICS powołano wówczas m.in. Nowy Bank Rozwoju. Zdaniem Saskowskiego pogłębienie instytucjonalizacji akronimu BRICS jest z punktu widzenia Rosji strategicznym ubezpieczeniem jej sinusoidalnych relacji ze światem zachodnim, poprzez²³:

- argument obalający narrację zachodnią o tym, że nikt z Rosją – w obliczu jej rewizjonizmu – nie chce współpracować;
- równoczesne dynamizowanie (a w razie perturbacji na wektorze euroatlantyckim – podtrzymywanie) rosyjskiego rozwoju gospodarczego;
- współprzywództwo z Chinami w BRICS dowód słuszności aspiracji wobec zmian na świecie;
- scenariusz współpracy w niezdominowanym przez Zachód gremium, a przede wszystkim stosunkowo nieoceniającą Rosji przez pryzmat demokratyczno-liberalnych „aksjomatów” i dająca pewną elastyczność kreowania strategicznych oddziaływań.

Co więcej, jest to dla Rosji gremium, które, zgodnie z rosyjskimi wizjami BRICS w ujęciu neoinstytucjonalnym, integruje swoje działania nie tylko na głównym szczeblu – szczytów z najwyższymi przedstawicielami państw, ale również na trzech pozostałych formach zbliżających jej protagonistów – spotkaniach ministerialnych, technicznych spotkaniach biurowych oraz – co ważne – w kontekście uniwersalizacji wpływu i narracji o „demokratyzowaniu” rządów w świecie kooperacji między narodami na poziomie społecznym²⁴.

Tym samym, jak konstatuje Aleksander Sergunin, rosyjskie kalkulacje strategiczne wobec BRICS mają proweniencje statusowo-rozwojowe. W obrębie szczególnie tych drugich najlepiej skorelować rosyjskie infrastrukturalno-transportowe projekty z wielkimi projektami polistrategicznymi m.in. Chin²⁵, wiążąc potencjały projektów i zasobów Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej i nitek

²² M. Kragh, *Russia's Concept for a 'Humanitarian' Policy Abroad*, 09.09.2022, Commentary No. 11, 2022, Stockholm Centre for Eastern European Studies, <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/russias-concept-for-a-humanitarian-policy-abroad.pdf> (13.12.2022).

²³ M. Saskowski, *BRICS jako forum współpracy i rywalizacji Chin oraz Rosji*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, XV, nr 1, s. 101-103.

²⁴ M. Guillermo Guerrero, *A Neoinstitutionalist Proposal to Study the BRICS*, „Contexto Internacional” 2022, 44(2) May, s. 6.

²⁵ A.A. Sergunin, *Russia's Strategies towards BRICS: Problems and Opportunities*, „Vestnik RUDN. International Relations” 2020, 20(3), s. 534-542.

tranzycji Jednego Pasa Jednego Szlaku. Uzyskując przy tym zarówno „miękkie bilansowanie statutowe” na świecie, umocowanie obecności w Azji Centralnej, jak również pewien lewar na Chiny²⁶.

Nakładając na to kierunek (stosunkowo zbieżny z chińskimi celami) wchłonięcia w za-
stępy BRICS wielu państw G-20, uściślenie interakcji z m.in. ASEAN, potencjał zachodniopa-
cyficznego Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (*Regional Comprehensive Economic Partnership*, RCEP)²⁷, perspektywa strategicznego zacumowania w incydental-
nie rozluźniającej więzy „przystani” BRICS, wydaje się – z kremlowskiego punktu widzenia –
nie tylko słusznym wyborem, ale wręcz koniecznością. Szczególnie w świecie płynnych kon-
figuracji, nieoczekiwanych przetasowań i wielu gier (w istocie perswazyjno-negocjacyjnych)
we współczesnej globalnej architekturze. Ważne z punktu widzenia Kremla są m.in. zmienia-
jące się stosunki między Rosją a USA, Rosją a Niemcami, Rosją a Turcją, ale przede wszystkim
związania strategiczne przepływów eskalacji i deeskalacji we wschodniej flance NATO, Ark-
tyce, trójkącie: Zatoka Perskia, Morze Kaspijskie i Morze Czarne, jak również Pacyfiku²⁸.

Dlatego, w powyższej scenarii złożoności globalnej architektury bezpieczeństwa, obec-
ność Władimira Putina na szczycie BRICS 23-24 czerwca 2022 r. – ponad 100 dni po rozpo-
częciu inwazji, na forum zainicjowanym przez „4 z 10 najbardziej zaludnionych krajów”, re-
prezentujących „4 z 15 największych gospodarek” świata, jak zauważa James T. Areddy, skut-
kuje „odpariasowaniem” Putina i Rosji, jak również polemicznym wobec przyczyn i przebiegu
komunikatem globalnego Południa i Wschodu co do inwazji Rosji na Ukrainę²⁹.

TŁO I PERSPEKTYWY STRATEGICZNEJ ASERTYWNOŚCI BRICS

U podstaw asertywności BRICS w stosunkach międzynarodowych leży – jak zauważa Jaro-
sław Lisovolik (dyrektor programowy Wałdajskiego Klubu Dyskusyjnego i członek Rosyjskiej
Rady ds. Międzynarodowych RIAC) – przekonanie, że system mechanizmów i rozwiązań propo-
nowanych przez synergię transregionalnego przywództwa Brazylii, RPA, Indii, Rosji i Chin może
być atrakcyjny i stać się nowym paradygmatem rozwoju w skali globalnej. Szczególnie, jeśli chodzi
o atut pomocy rozwojowej dla państw, których – po pierwsze jest więcej niż państw liberalnej pół-
nocy, w tym państw ze znaczącym asymetrycznym potencjałem gospodarczym, po drugie – co
przyspieszy wdrożenie w konfigurację takiej integracji z mechanizmami BRICS – od lat

²⁶ V. Sutyryn, *The Future of Russia's Eurasian Project in the Context of Growing Geopolitical Risk*, 28.11.2022, Asia and Eurasia, Valdai Discussion Club, <https://valdaiclub.com/a/highlights/the-future-of-russia-s-eurasian-project/> (10.12.2022).

²⁷ A. Ghosal Singh, *BRICS and BRI: China Aims for Strategic Alignment*, Observer Research Foundation, Issue Brief no. 591, November 2022, https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2022/11/ORF_IssueBrief_591_BRICS-China.pdf (10.12.2022).

²⁸ Vide J. Bartosiak, P. Zychowicz, *Nadchodzi III wojna światowa. Czy Ameryka porzuci Polskę na pastwę Rosji?*, Poznań 2022, s. 51-72.

²⁹ J.T. Areddy, *Russia's Welcome at BRICS Summit Shows Disconnect With West*, 23.06.2022, <https://www.wsj.com/articles/russias-welcome-at-brics-summit-shows-disconnect-with-west-11656020361> (10.12.2022).

rozwijają one podstawy regionalnej współpracy w zakresie starań przecinających się z naczelnymi postulatami BRICS³⁰.

Potencjalnie oferta wsparcia rozwojowego, innowacje w zakresie redystrybucji kluczowych z punktu widzenia państw globalnego Południa i Wschodu dóbr publicznych, jest w perspektywie krajów BRICS również ważnym czynnikiem multilateralnej stabilności geopolitycznej. Spektrum przekonania BRICS, budującym jej asertywność w stosunkach międzynarodowych jawi się potencjalnie fakt, że wyraźne zbliżenie się do wielu państw bilateralnie, multilateralnie i poprzez interakcję blokową, pochylających się nad ich problemami, może wpłynąć synergicznie na ograniczenie zapędów do arbitralnego interwencjonizmu mocarstw zachodnich w sprawy wewnętrzne dysfunkcyjnych państw³¹.

Co prawda zauważa się, że tzw. „integracja wewnętrzna” w szeregach BRICS, z racji złożoności profili rozwojowych i historycznych członków tego ugrupowania, pozostawia wiele do życzenia. Jednak w celu wzmocnienia, ale też pod wpływem „instytucjonalizacji zewnętrznej”, wewnętrzna integracja ma okazję się spajać i krzepnąć³².

Również preferencje grupy, wspomnianego zewnętrznego targetu państw docelowych BRICS wobec problemów globalnych, w kontekście ich barier i potrzeb rozwojowych, wydają się przemawiać za rezygnacją z – biorąc pod uwagę ich punkt widzenia – nieistotnych symbolicznych dyskredytacji – np. Rosji przez USA itp. To z kolei warunkuje i napędza asertywność oraz stosunek liderów BRICS do działań Rosji. Globalne Południe w przeważającej części nie było zainteresowane wojną na Ukrainie, dopóki nie ujawniły się z dużą mocą kwestie przełożenia tego konfliktu na globalne łańcuchy rolno-energetyczne. Nie rozumieją również ewentualnej krytyki wobec tej neutralności odbieranej nierzadko jako obojętność ze strony państw widzących tę wojnę z bliższej odległości, bądź rozpatrujących ją wedle kryteriów „wolnego świata”. Ten za to jest dla globalnego Południa oksymoronem, z racji kolonialnej autopsji, której nie doświadczał ze strony Rosji. Federacja Rosyjska jest postrzegana – w obliczu zręcznej narracji o tym, że to sankcje zachodnie powodują problemy, a nie wywołana przez Rosję destabilizacja rynków światowych – jako ta, która (podobnie jak w czasie m.in. zimnej wojny) wspiera obecnie (głównie surowcowo, lecz też w zakresie nawozów czy tradycyjnie – broni) państwa rozwijające się Południa³³.

W dużej mierze podejście globalnego Południa do Rosji i kolejnych podbojów Putina jest wypadkową perspektywy wielkich liderów – Chin i Indii. Na mocarstwową triadę RIC wpływa pragmatyzm, wynikający z wzajemnego równoważenia się Indii, Chin i Rosji na obecnym

³⁰ Y. Lisovolik, *Can BRICS Underpin a New World Order?*, 13.04.2022, <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/can-brics-underpin-a-new-world-order/> (10.12.2022).

³¹ A.H. Varela, R.G. Miranda Delgado, *The BRICS in the Contemporary Global Order: Objectives, Capabilities, and Limitations*, „Otoritas: Jurnal Ilmu Pemetintahan” 2019, 9(2), s. 103.

³² N. Duggan, B. Hooijmaaijers, M. Rewizorski, E. Arapova, *Introduction: „The BRICS, Global Governance, and Challenges for South Cooperation in a Post-Western World”*, „International Political Science Review” 2022, 43(4), s. 478.

³³ K.M. Zalewski, *Dlaczego globalne Południe nie odcięło się od Rosji?*, 28.07.2022, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/relacje-rosji-z-krajami-globalnego-poludnia-wojna-w-ukrainie/> (10.12.2022).

etapie wciąż niepewnych przetasowań na arenie międzynarodowej. Bowiem, oprócz trójstronnego emfazowania znaczenia idei stanowiących podwaliny kooperacji RIC i szerzej BRICS – zauważa się w literaturze bezpośrednie i pośrednie mechanizmy kontrolne, neutralizujące, generalnie równoważące odpowiednią redystrybucję potęgi w tym konstrukcie. Między innymi Chinom, oprócz forsowania dalszej inkluzywności gremium (także poprzez kontakty pozostałych członków), zależy, aby Rosja nie transferowała do Indii zbyt wiele broni i nie wzmacniała tą drogą ich potencjału militarnego. Indiom może być potrzebne mediacyjne wsparcie Rosji w incydentalnych okresach napięć z Chinami, jak również kontrolowanie nieprzewyższającej preferencji powiązań Indii – relacji Rosji i Chin. Natomiast Rosji zależy (zważywszy na zawieszenie Indii pomiędzy BRICS a ideologicznie prodemokratycznym QUAD-em – „Kwadrydze na Indopacyfiku” – Czterostronnym Dialogiem w dziedzinie bezpieczeństwa z Japonią, Australią i USA³⁴) na interkonektywnej rentowności ogólnej tego projektu, poprzez m.in. niezblizanie żadnego z jej ośrodków siły do jakichkolwiek konstrukcji wzmacniających dotychczasową dominację hegemonii liberalnej³⁵.

Strukturalnie i funkcjonalnie największym wpływem w BRICS odznacza się jednak Państwo Środka, które względem działań Rosji wobec Ukrainy stosuje osobliwą narrację. Chiny bowiem – jak się zauważa – dość ryzykownie zarządzają ambiwalencją jednej z naczelných dyrektyw Wielkiej Strategii – nieingerencji w sprawy wewnętrzne innych państw. Należy się w tym kontekście zastanowić, co wynika z połączenia kalkulacji i konsekwencji tego działania, w którym dostrzega się zarówno chęć uwiązania USA i NATO w Europie (odrzućenia części jej zaangażowania od *pivotalnego* zwrotu na Pacyfik), a z drugiej strony osiągnięciu jeszcze większej asymetrii wdzięczności, uzależniającej Rosję od Państwa Środka. Finalnie wartym zastanowienia staje się fakt, jaka jest idea docelowa i wymiar praktycznej realizacji promowanej przez Chiny, współdzielącej z Rosją pod kątem ingredientu „niepodzielności bezpieczeństwa” (neutralizacji dylematów bezpieczeństwa), Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa (*Global Security Initiative*)³⁶.

W przededniu zmasowanej tzw. „specjalnej operacji wojskowej” 23 lutego 2022 r. Chiny bowiem, przekazem rzecznika chińskiego MSZ wskazywały nie Rosję, a USA w roli „winowajcy obecnych napięć wokół Ukrainy”, „wysyłającego broń na Ukrainę, wzmagającego napięcia, wywołującego panikę, a nawet podsycającego możliwość wojny”. Już 25 lutego Wang Yi – szef chińskiej dyplomacji zoperacjonalizował wykładnię Chin, dzieląc narrację Putina z „oferty” porozumienia Rosji z NATO. Użył argumentu „5 fal ekspansji NATO”. Słowo „wojna” pojawiało się w narracji chińskiej jedynie podczas rozmów telefonicznych Xi Jinpinga

³⁴ C. Raja Mohan, *Between the BRICS and the Quad: India's New Internationalism*, Institute of South Asian Studies, ISAS Briefs, 6.04.2022, <https://www.isas.nus.edu.sg/papers/between-the-brics-and-the-quad-indias-new-internationalism/> (10.12.2022).

³⁵ J.P. Panda, W. Paik, *The Russia-India-China Trilateral After Ukraine: Will Beijing Take the Lead?*, 09.09.2022, <https://jamestown.org/program/the-russia-india-china-trilateral-after-ukraine-will-beijing-take-the-lead/> (8.12.2022).

³⁶ Passim B.A. Düben, *What Putin's War in Ukraine Means for the Future of China-Russia Relations*, LSE Ideas, May 2022, s. 8-9, 14-16, <https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/updates/2022-SU-DubenChina-EDITED.pdf> (10.12.2022).

z Berlinem i Paryżem, nie w oficjalnych komunikatach. W marcu ChRL nie była za pozbawieniem Rosji prawa weta w RB. W kwietniu br. po raz kolejny padły słowa ze strony chińskiej o „mentalności zimnej wojny, poważającej międzynarodową współpracę w zakresie bezpieczeństwa (...)”, „podsycającej rywalizację ideologiczną i pogłębiającą strategiczną zależność Europy od USA”. W maju Chiny głosowały przeciwko rezolucji Rady Praw Człowieka ONZ w sprawie zbadania przez Niezależną Komisję Śledczą ds. Ukrainy potencjalnych zbrodni wojennych (w okolicach Kijowa, Sumów, Charkowa). Co prawda jeszcze w tym samym miesiącu, wraz z Indiami, Brazylią (która, jak należy zauważyć, jako jedyna wyłamała się chwilowo z konsensusu BRICS, 2 marca włączając się aprobatywnie w oenzetowskie głosowanie nad działaniem potępiającym postępowanie Rosji na Ukrainie³⁷) i RPA Chiny wyraziły konieczność intensyfikacji konstruktywnego dialogu w związku z zaniepokojeniem sytuacją humanitarną. Nie sprecyzowano jednak, że niepokojące doniesienia z Ukrainy nie są *stricte* związane z konsekwencjami „inwazji”. Zaś na kilka tygodni przed czerwcowym szczytem BRICS, strona chińska zapewniała o niezmiennej „chęci do współpracy ze stroną rosyjską, aby kontynuować wdrażanie ważnego konsensusu dwóch głów państw i promować rozwój systemu globalnego zarządzania w bardziej sprawiedliwym i rozsądnym kierunku”³⁸.

Kierunek ten z wielką mocą został uwierzytelniony strategicznie na XIV (wydaje się, bezprecedensowym pod kątem okresu przeprowadzenia kontekstu napięcia i rywalizacji międzynarodymocarstwowej) Szczycie BRICS. Podczas spotkania nie tylko w sposób zdecydowany zakomunikowano konieczność stosowania innego (niż zachodni) stylu zarządzania m.in. aspiracjami Iranu, ryzykami państw niestabilnych czy potencjalną denuklearyzacją Półwyspu Koreańskiego, ale przede wszystkim podtrzymano „strategiczną asertywność”. Wyrażoną *de facto* „strategicznym milczeniem” wobec kolejnych dziesiątków tysięcy ofiar wojny – inwazji rosyjskiej i obiektywnej brutalizacji wojsk na Ukrainie³⁹.

Fakt ten należy uznać za proporcjonalny wobec dotychczasowej skali pochylenia nad tą kwestią – zapis deklaracji końcowej Szczytu z 23 i 24 czerwca br. w którym, pośród m.in. śródtytułów dokumentu zatytułowanych „wzmocnienie i reforma globalnego zarządzania” czy „rozwój instytucjonalny”, w części „ochrona pokoju i bezpieczeństwa”, w punkcie nr 22 zapewniono wyłącznie o omówieniu sytuacji na Ukrainie, jak również odsyłano do „narodowych stanowisk wyrażonych na odpowiednich forach” w tej kwestii. Podtrzymano przy tym jedynie „zaniepokojenie sytuacją humanitarną” i poparcie dla niesienia pomocy humanitarnej. Dodatkowo, paralelnie do wcześniejszych działań BRICS, poparto dialog jako formę deeskalacji. Niemniej, nie wprost wyrażonym głosem w sprawie oceniania Rosji przez świat zachodni, jest wskazanie w punkcie 34. „wyłączonego uprawnienia Rady Bezpieczeństwa ONZ do nakładania

³⁷ P. Wójcik, *Zachód kontra Antyzachód. Szczyt BRICS pokazał swoją siłę*, 10.09.2022, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/g7-brics-globalne-poludnie-zachod-komentarz-wojcik-2022/> (10.12.2022).

³⁸ *China's Position on Russia's Invasion of Ukraine*, U.S-China Economic and Security Review Commission, <https://www.uscc.gov/research/chinas-position-russias-invasion-ukraine> (10.12.2022).

³⁹ S. Ahmad, *BRICS and The Great Power Politics*, Issue Brief, Institute of Strategic Studies, Islamabad, 23.09.2022, s. 6, https://issi.org.pk/wp-content/uploads/2022/09/IB_Shaheer_Sept_22_2022.pdf (10.12.2022).

sankcji”⁴⁰. Sankcje uderzają – wydaje się – celnie w Rosję (ograniczającą m.in. publikację statystyk gospodarczych). A warto przypomnieć, że nie użyto tu jeszcze najcięższego kalibru: SWIFT, zakazu używania dolara rosyjskim firmom czy narzucenia arbitralnego dylematu pomiędzy rynkami amerykańskimi lub rosyjskim. Spektrum sankcji, uderzając w systemowego agresora, uderza także w rozwojowy filar progresu BRICS⁴¹. Wpływ sankcji będzie, rzecz jasna, zawężany wyłącznie do strat dla oligarchów, a perturbacje surowcowe i reakcje OPEC+ do kryzysu w pełni kontrolowalnego. Z kolei Rosja będzie identyfikowana jako „nauczona” i „uodporniona” w zakresie radzenia sobie z nimi. Finalnie determinowany nimi zwrot w stronę BRICS Federacji Rosyjskiej stanie się szansą zacieśnienia finansowego *idee fix* BRICS-u⁴².

PODSUMOWANIE

Wydaje się, co przemawia w opinii autora za pozytywnym zweryfikowaniem hipotezy badawczej, że bardziej niż potencjalne odnośnienie się do tragedii wywołanej nieuzasadnioną inwazją Rosji na Ukrainę, zajmują ugrupowanie BRICS perspektywy parametrów i ekspansji tego ugrupowania w dość dynamicznej perspektywie – jako poczucia właściwego „momentu” na bezkompromisowe działania integrujące wobec powstawania „Południa” i „Wschodu”.

Jak zakładają najnowsze ekstrapolacje, dołączenie do BRICS m.in. wejściowych parametrów Algierii, Iranu, Argentyny (które miały złożyć już odpowiednie wnioski w tym zakresie), jak również już ustawionych w szeregu państw: Afganistanu, Indonezji, Egiptu, Turcji, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Tajlandii i Senegalu, które łącznie mają pozwolić temu ugrupowaniu władać potencjałem 60% globalnych strategicznych rezerw gazu, reprezentacją ponad 50% 8-miliardowej populacji, jak również o 30% większym PKB niż amerykańskie mocarstwo⁴³.

Biorąc pod uwagę przytoczone argumenty w zakresie postrzegania działań Rosji jako członka BRICS, w dalszej kolejności również członka społeczności międzynarodowej, wydaje się, iż górę bierze zdecydowanie to pierwsze. W dodatku pragmatyzm i strategiczna powściągliwość (poprzestawanie na wzywaniu do humanitarnej konfrontacji czy rozejmu, maksymalnie – oferowanie mediacji) wydają się być determinowane wyższymi celami legitymizacji predestynacji BRICS. Również odmiennością celów rozwojowych, jak również wrażliwością targetu rozszerzeniowego BRICS, nakreślonego powyżej. Wydaje się, że nie jest to również narzucony odgórnie „klucz geopolityczny”, np. dyktowany przez Chiny. BRICS stanowi po prostu, pewien specyficzny, luźno zgrupowany, póki co, konglomerat państw. Należą do nich:

⁴⁰ XIV BRICS Summit Beijing Declaration, 23.05.2022,

https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202206/t20220623_10709037.html (10.12.2022).

⁴¹ A. Demarais, *Sanctions on Russia Are Working. Here's Why*, 1.12.2022, <https://foreignpolicy.com/2022/12/01/ukraine-russia-sanctions-economy-war-putin-embargo-technology-financial-energy/> (10.12.2022).

⁴² S. Kolhatkar, *Will sanctions against Russia end the war in Ukraine?*, 24.10.2022, <https://www.newyorker.com/magazine/2022/10/31/will-sanctions-against-russia-end-the-war-in-ukraine> (10.12.2022).

⁴³ C. Devonshire-Ellis, *The New Candidate Countries for BRICS Expansion*, 9.11.2022, <https://www.silkroad-briefing.com/news/2022/11/09/the-new-candidate-countries-for-brics-expansion/> (14.12.2022).

- Brazylia, która pozwoliła sobie, co prawda na ograniczoną krytykę Rosji – i choć nie przystąpiła do sankcji, to jej firmy praktycznie ich przestrzegają⁴⁴;
- RPA – zajmują głównie reperkusje ekonomiczne tej wojny dla globalnych łańcuchów dostaw, czemu poświęca się tam liczne debaty parlamentarne⁴⁵. W odróżnieniu od np. Nigerii czy Zimbabwe, RPA wstrzymała się od rezolucji potępiającej Rosję. Swoje stanowisko równego dystansu wobec obu państw uwikłanych w wojnę (podobnie jak zresztą Chiny) uzupełnia, szafując dyskursywnym w przestrzeni politycznym zarzutem „przemocy epistemicznej” doświadczanej od Zachodu, która ma polegać na narzucaniu globalnemu Południu swojej wrażliwości i narracji klasyfikującej świat wedle jej kanonów dobra i zła w stosunkach międzynarodowych⁴⁶;
- Indii – zajętych przede wszystkim implementacją swojej strategii równoważenia chińskiego wyzwania poprzez równy dystans kooperacji w tym celu, zarówno z Rosją, jak i Stanami Zjednoczonymi⁴⁷.

Na szerokie spektrum asertywności wobec tragedii narodu ukraińskiego globalnego Południa, które w erę wielobiegunowości chce przenieść BRICS, wpływa szerokie spektrum nastrojów, które BRICS i Rosja dyskontują. Objawiają się one wręcz w stawianiu USA i Zachodowi warunków i podkreślaniu przez globalne Południe: niemoralności oczekiwań, wyłącznej preferencji i współdzielenia jedynie zachodniej optyki światowych wyzwań, jak również unikalnej witalności tej części globu, o którą w równym stopniu mogą konkurować wszyscy kluczowi gracze geopolityczni; w dalszej kolejności – konieczności uwzględniania wzrostu nacjonalizmów w zakresie swoich terytorialnych zasobów i wytwórstwa; zerwania z perspektywą kolejnego wcielenia zimnowojennego „pionka” w grze mocarstw; a także m.in. przekonania, że oferta BRICS jako odideologizowana, sfokusowana na potrzeby rozwojowe będzie trwalsza⁴⁸.

Forsowana od kilkunastu lat idea BRICS w widocznych obecnie kształtach determinuje wiele strategicznych konturów i wektorów współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa. Główne z nich polegają na tym, że idea wyrównania globalnej sprawiedliwości może umocnić już zarysowaną „bricsowską” oś, poprzez poderwanie demograficznych i gospodarczych potentatów. Jeśli się to nie uda, inicjatorzy tego zrywu będą w zasadzie bezkosztowo tłumaczyć to niepowodzenie skalą niewyobrażalnego rozmachu dyskursywno-instytucjonalno-rozwojowego. Zwycięży pragmatyzm. Korelacyjnie należy postrzegać m.in. oczekiwania

⁴⁴ P. Tarasenko, *Will Brazil's New President Back Russia's Dream of Multipolarity?*, 14.11.2022, <https://carnegeendowment.org/politika/88331> (14.12.2022).

⁴⁵ A. Polus, *RPA wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę*, 07.03.2022, <https://pcsa.org.pl/rpa-wobec-rosyjskiej-agresji-na-ukraine/> (15.12.2022).

⁴⁶ A. Mputing, *National Assembly Debates impact of Russia-Ukraine war on South African Economy*, 17.03.2022, <https://www.parliament.gov.za/news/national-assembly-debates-impact-russia-ukraine-war-south-african-economy> (14.12.2022).

⁴⁷ N. Kapoor, *Russian Foreign Policy Under Putin: What Does it Mean for India?*, 15.07.2022, Issue Brief, Institute for Security & Development Policy, s. 7-8, <https://www.isdp.eu/content/uploads/2022/07/Brief-July-15-2022-Nivedita-Kapoor.pdf> (10.12.2022).

⁴⁸ S. Shidore, *Winning the Majority: A New U.S. Bargain with the Global South*, Quincy Brief no. 33, 10.11.2022, <https://quincyst.org/report/winning-the-majority-a-new-u-s-bargain-with-the-global-south/> (10.12.2022).

względem B(R)ICS co do odnoszenia się do awantur jej członka. BRICS jest platformą związaną korzyściami, nie problemami – względnie neutralizacją niesnasek między ważnymi graczami. Wydaje się, że w jednym („powstańczo-południowym”) i drugim („bricsowskim”) przypadku może dojść do łatwej rekonfiguracji i dynamicznej zmiany „miękkiego balansowania”, wiążącego perspektywę rozwojową i próby awansu w światowym układzie sił z innym, utylitarnie niezobowiązującym konstruktem geopolitycznym. Nikt nie zarzuci nikomu wówczas „sojuszniczego porzucenia” kłopotliwego koalicjanta. W obliczu tego przestaje dziwić więc machiawelizm wielu państw. Wszak, niestety, w dzisiejszej globalnej architekturze bezpieczeństwa neguje się nie tylko platformy współpracy, ale również sformalizowane muszkieterskim *casus foederis* sojusze polityczno-wojskowe.

BIBLIOGRAFIA

- Ahmad Shaheer. 2022. BRICS and The Great Power Politics. Issue Brief, Institute of Strategic Studies. Islamabad. 23.09.2022, https://issi.org.pk/wp-content/uploads/2022/09/IB_Shaher_Sept_22_2022.pdf.
- Ambasada FR w Polsce. 2016. Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej 2016, <https://poland.mid.ru/web/>.
- Areddy James T. 2022. Russia’s Welcome at BRICS Summit Shows Disconnect With West. 23.06.2022, <https://www.wsj.com/articles/russias-welcome-at-brics-summit-shows-disconnect-with-west-11656020361>.
- Banasik Mirosław. 2022. Dominacja strategiczna w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Warszawa: Difin.
- Bartosiak Jacek, Zychowicz Piotr. 2022. Nadchodzi III wojna światowa. Czy Ameryka porzuci Polskę na pastwę Rosji?. Poznań: Dom Wydawniczy REBIS.
- Demarais Agathe. 2022. Sanctions on Russia Are Working. Here’s Why. 01.12.2022, <https://foreignpolicy.com/2022/12/01/ukraine-russia-sanctions-economy-war-putin-embargo-technology-financial-energy/>.
- Devonshire-Ellis Chris. 2022. The New Candidate Countries for BRICS Expansion. 09.11.2022, <https://www.silkroadbriefing.com/news/2022/11/09/the-new-candidate-countries-for-brics-expansion/>.
- Diamantopolou Anna. 2022. The three challenges for the West in the New Cold War. European Council on Foreign Relations. 20.09.2022, <https://ecfr.eu/article/the-three-challenges-for-the-west-in-the-new-cold-war/>.
- Düben Björn Alexander. 2022. What Putin’s War in Ukraine Means for the Future of China-Russia Relations. LSE Ideas. May 2022, <https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/updates/2022-SU-DubenChina-EDITED.pdf>.
- Duggan Niall, Hooijmaaijers Bas, Rewizorski Marek, Arapova Ekaterina. 2021. „Introduction: „The BRICS, Global Governance, and Challenges for South Cooperation in a Post-Western World”. *International Political Science Review* 43(4): 469–480.

- Dybczyński Andrzej. 2014. Teoria i praktyka sojuszy międzynarodowych. W *Stosunki międzynarodowe. Wokół zagadnień teoretycznych*, Kącka Katarzyna (red.). Toruń, 69–111. Wydawnictwo Naukowe Mikołaja Kopernika.
- Guillermo Guerrero Mario. 2022. „A Neoinstitutionalist Proposal to Study the BRICS”. *Contexto Internacional* 44(2): 1–24.
- Guzek Marian. 2018. *Świat Zachodu po nieudanym wejściu w erę postindustrialną*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego.
- Han Zhen, Papa Mihaela. 2022. „Brazilian Alliance perspectives: towards a BRICS development-security Alliance?”. *Third World Quarterly* 43(5): 1115–1136.
- Kapoor Nivedita. 2022. Russian Foreign Policy Under Putin: What Does it Mean for India? 15.07.2022. Issue Brief, Institute for Security & Development Policy, <https://www.isdp.eu/content/uploads/2022/07/Brief-July-15-2022-Nivedita-Kapoor.pdf>.
- Kirton John, Larionova Marina. 2022. „Contagious convergent cumulative cooperation: the dynamic development of the G20, BRICS and SCO”. *International Politics*.
- Kolhatkar Sheelah. 2022. Will sanctions against Russia end the war in Ukraine? 24.10.2022, <https://www.newyorker.com/magazine/2022/10/31/will-sanctions-against-russia-end-the-war-in-ukraine>.
- Kragh Martin. 2022. Russia’s Concept for a ‘Humanitarian’ Policy Abroad. 09.09.2022. Commentary No. 11. Stockholm Centre for Eastern European Studies, <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/russias-concept-for-a-humanitarian-policy-abroad.pdf>.
- Kupiecki Robert, Dybczyński Andrzej. 2022. „Partner, systemowy rywal czy przeciwnik? Dziesięć uwag o polityce NATO wobec Chin”. *Rocznik Strategiczny*: 484–496.
- Lisovolik Yaroslav. 2022. Can BRICS Underpin a New World Order? 13.04.2022, <https://russian-council.ru/en/analytics-and-comments/analytics/can-brics-underpin-a-new-world-order/>.
- Makalesi A. 2019. „BRICS, MIKTA, SCO and IBSA: emerging global organizations and group. A paradigm Shift for New World Order”. *Adam Akademi* 9(2): 471–490.
- Mazarr Michael J. and others. 2022. Research Report. Understanding the Emerging Era of International Competition Through the Eyes of Others. Country Perspectives, Rand Corporation, Santa Monica, Calif, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2700/RR2726z1/RAND_RR2726z1.pdf.
- Minik Dmitrij. 2022. Vtorzheniye Rossi v Ukrainu: politikostrategicheskij perelom?, „Russie.Nei.Visions”, № 126, Iffri, mart 2022, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/d._minic_invasion_russe_ukraine_2022_ru.pdf. [Миник Дмитрий. 2022. Вторжение России в Украину: политикоstrategический перелом?, „Russie.Nei.Visions”, № 126, Иффри, март 2022, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/d._minic_invasion_russe_ukraine_2022_ru.pdf].
- Mputing Abel. 2022. National Assembly Debates impact of Russia-Ukraine war on South African Economy. 17.03.2022, <https://www.parliament.gov.za/news/national-assembly-debates-impact-russia-ukraine-war-south-african-economy>.
- Panda Jagannath P., Paik Wooyeal. 2022. The Russia-India-China Trilateral After Ukraine: Will Beijing Take the Lead? 09.09.2022, <https://jamestown.org/program/the-russia-india-china-trilateral-after-ukraine-will-beijing-take-the-lead/>.

- Pennaforte Charles, Luigi Ricardo. 2020. „The Re(emergence) of the BRICS and the reorganization of power in contemporary geopolitics”. *Austral: Brazilian Journal of Strategy & International Relations* 9(18): 85–104.
- Piotrkowicz Ireneusz P. 2019. *Geopolityka. Polska w grze mocarstw. Historia Vitae Magistra. Historia jest nauczycielką życia*. Warszawa: Wydawnictwo Zona Zero.
- Polus Andrzej. 2022. RPA wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę. 7.03.2022, <https://pcsa.org.pl/rpa-wobec-rosyjskiej-agresji-na-ukraine/>.
- Raja Mohan C. 2022. Between the BRICS and the Quad: India’s New Internationalism, Institute of South Asian Studies. ISAS Briefs. 6.04.2022, <https://www.isas.nus.edu.sg/papers/between-the-brics-and-the-quad-indias-new-internationalism/>.
- Sahay Tim. 2022. Non-alignment: The BRIC’s New Bargaining Chip, <https://geopolitique.eu/en/articles/non-alignment-the-brics-new-bargaining-chip/>.
- Saskowski Maciej. 2018. „BRICS jako forum współpracy i rywalizacji Chin oraz Rosji”. *Krakowskie Studia Międzynarodowe* XV(1): 99–116.
- Sergunin Aleksandr A. 2020. „Russia’s Strategies towards BRICS: Problems and Opportunities”. *Vestnik RUDN. International Relations* 20(3): 534–542.
- Shidore Sarang. 2022. Winning the Majority: A New U.S. Bargain with the Global South. Quincy Brief no. 33. 10.11.2022, <https://quincyinst.org/report/winning-the-majority-a-new-u-s-bargain-with-the-global-south/>.
- Sporek Tadeusz. 2015. BRICS jako nieformalny blok współpracy. W *Państwa grupy BRICS i ich znaczenie we współczesnej gospodarce światowej*, Sporek Tadeusz, Czech Katarzyna (red.). Katowice, 13–25. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Subramanaya Rupa. 2022. Ukraine war divides Western Alliance from the Global South, 8.07.2022, <https://asia.nikkei.com/Opinion/Ukraine-war-divides-Western-alliance-from-the-Global-South>.
- Sutyryn Vyacheslav. 2022. The Future of Russia’s Eurasian Project in the Context of Growing Geopolitical Risk. 28.11.2022. *Asia and Eurasia*, Valdai Discussion Club, <https://valdaiclub.com/a/highlights/the-future-of-russia-s-eurasian-project/>.
- Tarasenko Pavel. 2022. Will Brazil’s New President Back Russia’s Dream of Multipolarity? 14.11.2022, <https://carnegieendowment.org/politika/88331>.
- U.S-China Economic and Security Review Commission. 2022. China’s Position on Russia’s Invasion of Ukraine, <https://www.uscc.gov/research/chinas-position-russias-invasion-ukraine>.
- Varela Alberto Hoyos, Miranda Delgado Rafael Gustavo. 2019. „The BRICS in the Contemporary Global Order: Objectives, Capabilities, and Limitations”. *Otoritas: Jurnal Ilmu Pemetintahan* 9(2): 89–106.
- vom Hau Matthias. 2017. How the BRICS Exert Influence in the Global Politics of Development. 24.10.2017, <https://www.e-ir.info/2017/10/24/how-the-brics-exert-influence-in-the-global-politics-of-development/>.
- Wojczal Krzysztof. 2021. *Trzecia dekada – świat dziś i za 10 lat*. Zielona Góra: Kancelaria Prawna Krzysztof Wojczal.
- Wójcik Piotr. 2022. Zachód kontra Antyzachód. Szczyt BRICS pokazał swoją siłę. 10.09.2022, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/g7-brics-globalne-poludnie-zachod-komentarz-woj-cik-2022/>.

- Zalewski Jerzy, Najdzik Krzysztof. 2022. Nowa zimna wojna. Konfrontacja i odstraszenie. Poznań: Wydawnictwo Naukowe FNCE.
- Zalewski Krzysztof Marcin. 2022. Dlaczego globalne Południe nie odcięło się od Rosji? 28.07.2022, <https://krytykapolityczna.pl/swiat/relacje-rosji-z-krajami-globalnego-poludnia-wojna-w-ukrainie/>.
- Zyzak Paweł. 2022. Amerykański sen. Gwałtowne przebudzenie. Ameryka 2014-2021 – era wojen hybrydowych, pandemii i Trumpa. Warszawa: Fronda PL.